

Jord- och skogsbruks-
ministeriet

Luomu 2.0 – Finlands nationella ekoprogram för 2030

Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021:14

Luomu 2.0 – Finlands nationella ekostrategi för 2030

Jord- och skogsbruksministeriet Helsingfors 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Jord- och skogsbruksministeriet

© 2021 författare och jord- och skogsbruksministeriet

ISBN pdf: 978-952-366-390-9

ISSN pdf: 1797-397X

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2021

Luomu 2.0 – Finlands nationella ekostrategi för 2030

Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021:14**Utgivare** Jord- och skogsbruksministeriet**Författare****Redigerare****Utarbetad av****Språk**

finska

Sidantal

32

Referat

Ekostrategins mål 2030:

1. Konsumtionsefterfrågan på ekologiska produkter ökar – ekologiska produkters marknadsandel stiger till fem procent 2030. Konsumtionsefterfrågan på, exporten av och produktionen av ekologiska produkter ska ökas på ett balanserat sätt.
2. Användningen av ekologiska livsmedel i storkök ökar. Målet för användning av ekologiska livsmedel i offentliga kök är 25 procent 2030 i Finlands nationella upphandlingsstrategi.
3. Förädlingsgraden av ekologiska livsmedel stiger. Ökningen i efterfrågan på ekologiska produkter är direkt beroende av att förädlingsgraden på livsmedel höjs och av att nya produkter kommer ut på marknaden.
4. Finland blir ett betydande exportland för ekologiska produkter. Det ska utvecklas lämpliga produkter för varje marknad för exportsyften och förädlingsgraden för ekologiska produkter ska höjas.
5. Produktionen ökar. Produktionen ska tillgodose den ökade efterfrågan genom att man tillverkar ett tillräckligt antal ekologiska produkter.
6. Området för ekologisk uppsamling utvidgas. Efterfrågan på finländska naturprodukter är stor och det är möjligt att den ökar särskilt på exportmarknaden.
7. Ekologiskt vattenbruk införs. Det finns efterfrågan på ekologiskt odlad fisk.
8. Den ekologiska kompetensen och kunskapen ökar. Avsikten är att med hjälp av kompetensnätverket AgriHub utveckla bland annat lantbruksföretagens och hela produktionskedjans ekologiska kompetens. Finska ekologiska forskningsinstitutets forskningsstrategi 2021–2024 publicerades i början av 2021.
9. Lagstiftningen och övervakningen utvecklas. EU:s nya nationella förordningar om ekologisk produktion träder i kraft i början av 2022. Livsmedelsverket bereder nya anvisningar för övervakningen av ekologisk produktion.

Nyckelord

ekologisk mat, ekologiska produkter, ekologiska gårdar, livsmedelsbranschen

ISBN PDF 978-952-366-390-9**ISBN tryckt****Ärendenummer****ISSN PDF** 1797-397X**ISSN tryckt****Projektnummer**

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-390-9>

Luomu 2.0 – Suomen kansallinen luomuohjelma vuoteen 2030

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:14

Julkaisija

Tekijä/t

Toimittaja/t

Yhteisötekijä

Kieli

suomi

Sivumäärä

32

Tiivistelmä

Luomuohjelman tavoitteet vuoteen 2030:

1. Luomun kulutuskysyntä kasvaa – luomun markkinaosuus viiteen prosenttiin 2030. Luomutuotteiden kulutuskysyntää, vientiä ja luomutuotantoa on kasvatettava tasapainoisesti.
2. Ammattikeittiöiden luomun käytön lisääminen. Suomen Kansallisessa hankintastrategiassa luomun käytön tavoitteeksi julkisissa keittiöissä on asetettu 25 prosenttia vuoteen 2030.
3. Luomuelintarvikkeiden jalostusaste nousee. Luomukysynnän kasvu on suoraan riippuvainen elintarvikkeiden jalostusasteen nostamisesta ja uusien tuotteiden saattamisesta markkinoille.
4. Suomesta merkittävä luomutuotteiden viejämaa. Vientiä varten on kehitettävä kullekin markkinalle soveltuvia tuotteita ja nostettava luomutuotteiden jalostusastetta.
5. Tuotannon lisääminen. Tuotannon on vastattava kysynnän kasvuun tuottamalla markkinoille riittävästi luomutuotteita
6. Luomukeruualueen kasvattaminen. Suomalaisten luonnontuotteiden kysyntä on suurta ja kysynnän kasvulle on mahdollisuuksia erityisesti vientimarkkinoilla.
7. Luomuvesiviljelyn käynnistäminen. Luomukalalle on kysyntää.
8. Luomuosamisen ja tiedon lisääminen. AgriHubin avulla on tarkoitus kehittää mm. maatilojen ja koko ketjun luomuosamista. Luomuinstituutin tutkimusstrategia 2021–2024 julkaistiin vuoden 2021 alussa.
9. Lainsäädäntö ja valvonnan kehittäminen. Vuoden 2022 alusta tulevat voimaan EU:n kansalliset uudet luomusäädökset. Ruokavirasto valmistelee uudet luomuvalvontaohjeet.

Asiasanat

luomuruoka, luomutuotteet, luomutilat, elintarvikeala

ISBN PDF

978-952-366-390-9

ISBN painettu

Asianumero

ISSN PDF

1797-397X

ISSN painettu

Hankenumero

Julkaisun osoite

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-390-9>

Organic 2.0 – Finland's National Programme for Organic Production 2030

Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2021:14

Publisher Ministry of Agriculture and Forestry

Author(s)

Editor(s)

Group author

Language

Finnish

Pages

32

Abstract

Objectives of the Programme for Organic Production 2030:

1. Growth in consumer demand for organic products – their market share to 5% by 2030. Consumer demand, export and production of organic production must be increased in a balanced way.
2. More organic products used in professional kitchens. The National Public Procurement Strategy sets the target for the use of organic products in professional kitchens at 25% by 2030.
3. Higher degree of processing of organic foods. Growth in the demand for organic products depends directly on raising the degree of processing and bringing new products to the market.
4. Finland a major exporter of organic products. To promote exports, products suitable for each market area must be developed and the degree of processing raised.
5. Growth in the production. Production must respond to the growing demand by producing enough organic products to the market.
6. Growth in the organic picking area. There is great demand for Finnish natural products and opportunities for growth especially in the export market.
7. Introduction of organic aquaculture. There is demand for organic fish.
8. Increased expertise in and information on organic production. Farm Business Competence Network AgriHub will be used to develop the expertise of farms and the whole chain. The Research Strategy of the Organic Research Institute 2021–2024 was published in the beginning of 2021.
9. Legislation and control. New EU and national legislation on organic production will enter into force in the beginning of 2022. The Finnish Food Authority will prepare new guidelines for the control.

Keywords

organic food, organic products, organic farms, food sector

ISBN PDF

978-952-366-390-9

ISBN printed

Reference number

ISSN PDF

1797-397X

ISSN printed

Project number

URN address

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-390-9>

Innehåll

Förord	7
1 Inledning	8
2 Erfarenheter av det tidigare programmet	9
3 Miljö- och climateffekter av ekologisk produktion	10
4 Ekologiska mål för 2030	12
1. Efterfrågan på ekologiska produkter ökar – marknadsandelen för ekologiska produkter till fem procent 2030	12
2. Öka användningen av ekologiska livsmedel i storkök	12
3. Bearbetningsgraden för ekologiska livsmedel stiger.....	12
4. Finland till ett betydande exportland inom ekologiska produkter	12
5. Öka produktionen	13
6. Utökande av arealen för ekouppsamlingsproduktion	13
7. Införa det ekologiska vattenbruket.....	13
8. Öka den ekologiska kompetensen och kunskapen	13
9. Lagstiftning och utveckling av kontrollerna	14
5 Ekologisk produktion i Finland och grannländerna	15
6 Åtgärder för att utveckla den ekologiska produktionen fram till 2030	17
1. Konsumtionen ökar – marknadsandelen för ekologiska produkter till fem procent 2030	17
2. Främja användning av ekologiska livsmedel i storkök.....	18
3. Öka utbudet och bearbetningen av ekologiska livsmedel	20
4. Finland till ett betydande exportland inom ekologiska produkter	21
5. Öka den ekologiska produktionen.....	23
6. Utökande av ekouppsamlingsarealen.....	26
7. Införa det ekologiska vattenbruket.....	28
8. Utveckla forskningen och kompetensen och öka rådgivningen och kunskapen om ekologisk produktion	29
9. Lagstiftning och utveckling av kontrollerna	31
10. Ett detaljerat åtgärdsprogram, indikatorer och uppföljning.....	32

FÖRORD

Jag konstaterade vid mötet för EU:s jordbruksministrar i maj att vi i Finland är till och med lite mer ambitiösa i höjandet av andelen för ekologiska produkter i våra mattjänster, eftersom vi ser en stor potential i detta. Den ökade efterfrågan på ekologiska produkter måste besvaras med att införa mer ekologiska produkter på marknaden. Också konsumenternas förtroende måste förtjänas och bedrägerier ska bekämpas kraftfullt. Detta innebär inte att en ökning av arealen för ekologisk odling är oviktig. Vårt mål är det samma som EU ställt i Green Deal-programmet, det vill säga att en fjärdedel av våra åkrar borde vara ekocertifierade före år 2030. Detta är ett tufft mål som kräver ansträngningar för att uppnås.

I programmet uppräknas ett stort antal mål för att öka ekoandelen inom produktion, efterfrågan, mattjänster, export och ekouppsamlingsprodukter. Ersättning för ekologiska produkter innehar en stor roll i uppnåendet av målen. I skrivande stund befinner sig EU:s nya jordbruksreform fortfarande i förhandlingskedet, men den ekologiska produktionens roll i den framtida CAP-strategin för åren 2023–2027 är väsentlig. Vi strävar efter att främja utvecklingen av mattjänster med projektarbete. För tillfället bereds en färdplan för utökandet av ekouppsamlingsområdena. Potentialen för ekologiska produkter har identifierats. Vi måste utnyttja den.

Genomförandet av programmet har redan inletts, men arbetet intensifieras under kommande år. Jord- och skogsbruksministeriets roll är att koordinera genomförandet av programmet, men utan en insats av varje aktör inom ekobranschen och samarbetsanda blir programmet bristfälligt. Jag väddar till er bästa aktörer inom ekobranschen – också här är samarbete en styrka!

Helsingfors den 22 juni 2021

Jari Leppä

Jord- och skogsbruksminister

1 Inledning

Ekologisk produktion är en viktig del av livsmedelssystemet i Finland. Den svarar mot konsumenternas krav och tillhandahåller lösningar på många miljö- och klimatfrågor. De odlingsmetoder som används i den ekologiska produktionen bidrar till att uppnå flera miljömål, bland annat minskning av användningen av bekämpningsmedel och kemisk gödsel. Ett av målen i regeringsprogrammet är att utöka andelen inhemska ekoprodukter i livsmedelsproduktionen, livsmedelsbearbetningen, den inhemska konsumtionen och exporten.

Europeiska kommissionens gröna giv, strategin Från jord till bord och strategin för biologisk mångfald lyfter fram ekologisk produktion som en viktig faktor i utvecklingen av en hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion.

I de rekommendationer som EU-kommissionen gav Finland om en strategisk plan för den gemensamma jordbrukspolitiken konstaterar kommissionen att Finland ska öka den ekologiska produktionen i enlighet med den gröna givens och samtidigt främja konsumtionen av ekologiska livsmedel och etableringen av ekologisk odling samt stärka den innovations- och forskningsverksamhet som stöder en ekologisk produktion.

I den handlingsplan som EU-kommissionen offentliggjorde den 24 mars 2021 fokuserar kommissionen på att öka efterfrågan på ekologiska produkter och förtroendet för ekologisk produktion genom spårbarhet, särskilt i offentliga mattjänster. Ett ökat samarbete med restauranger, grossistled och cateringföretag anges som en av de faktorer som ökar förtroendet. Syftet är att uppmuntra till att övergå till ekologiska produkter genom att öka utbytet av bästa praxis, främja insynen på marknaden och stödja marknadsorganisationer och gruppcertifiering. Kommissionen betonar en lokal produktion och betydelsen av små bearbetningsföretag och vill förkorta livsmedelsleveranskedjorna. I planen anges betydelsen av ekologisk produktion som vägvisare för ett hållbart och anpassningsbart jordbruk. Detta bygger på sunda ekosystem.

Den ekologiska produktionen bör utvecklas genom samarbete i hela livsmedelssystemet och så att de ekologiska aspekterna beaktas vid all utveckling och resursfördelning inom matbranschen. Åtgärderna fokuserar särskilt på de områden som har identifierats och som ska utvecklas.

2 Erfarenheter av det tidigare programmet

Mer ekologiskt! I maj 2013 godkändes regeringens program för utveckling av ekobranschen och målen för utvecklingen fram till år 2020 som statsrådets principbeslut. I det dåvarande regeringsprogrammet var det strategiska målet för jordbrukspolitiken att få andelen ekologisk och närproducerad mat att öka kraftigt. Regeringen lovade att ta fram ett program för utveckling av den ekologiska branschen. Senare har regeringen i alla regeringsprogram förbundit sig att fortsätta genomförandet av ekoprogrammet. Målet för ekoprogrammet var att öka den ekologiska produktionen, diversifiera utbudet av inhemska ekolivsmedel och förbättra tillgången till ekolivsmedel i både detaljhandeln och storök. Ett ytterligare syfte med programmet var att den ekologiska åkerarealen upptar 20 procent av Finlands odlingsareal före år 2020. Vi nådde inte riktigt detta mål. Den ekologiska åkerarealen upptar nu 14 procent av Finlands odlingsareal.

Hösten 2018 färdigställdes en extern utvärdering av ekoprogrammet. Utvärderingen hade beställts av jord- och skogsbruksministeriet. Ministeriet ansåg att det var nödvändigt att utvärdera programresultaten och behoven av framtida utveckling.

I utvärderingen konstaterades det att ekoprogrammet hade lyckats göra ekologiska produkter synligare och att samarbetet mellan aktörerna hade intensifierats. Det har gett tro och djärvhet att utveckla ekologisk produktion. I utvärderingsrapporten konstateras det att programmet för utveckling av ekobranschen har varit vägvisare och har förutsättningar och möjligheter att stödja utvecklingen av ekobranschen. Utvecklingen kräver också ekonomiska insatser och att intressenterna på bred front ska delta i den gemensamma utvecklingen av ekobranschen.

I utvärderingen konstaterades det också att det även framöver behövs ett likadant program som programmet för utveckling av ekobranschen. Det nya programmet bör bättre ta itu med de flaskhalsar som har identifierats i ekobranschen.

Ekobranschen behöver allt starkare insatser i forskning, produktion, bearbetning, marknadsföring och exportansträngningar. Enligt utvärderingen utvecklas den ekologiska produktionen försiktigt. Den ekologiska produktionen har stor potential som inte har kunnat utnyttjas tillräckligt bra.

3 Miljö- och klimatteffekter av ekologisk produktion

Syftet med en ekologisk produktion är att producera mat på ett sätt som tar hänsyn till miljön och människors och djurs välbefinnande.

De utmaningar som klimatförändringarna medfört och den snabba förlusten av biologisk mångfald har orsakat allt större hållbarhetsutmaningar för livsmedelsproduktionen. En ekologisk produktion erbjuder många sätt att bygga ett hållbart livsmedelssystem som en del av ett större utbud av verktyg för en hållbarhetsförändring.

Utgångspunkten för en ekologisk produktion är att garantera jordens bördighet. De odlingsmetoder som används vid en ekologisk produktion bidrar till att organiskt material och kol ansamlas i marken, vilket är en förutsättning för en god bördighet. Metoderna främjar samtidigt återvinning av näringsämnen, minskar beroendet av fossil energi och ökar lantgårdarnas självförsörjning i fråga om näringsämnen.

Klimatteffekterna av en ekologisk produktion, beräknade i form av växthusgasutsläpp och med beaktande av olika utsläppskällor, är vanligen mindre per areal än vid en konventionell produktion. I flera undersökningar har de klimatteffekter som beräknats per enhet uppskattats vara i genomsnitt lika stora som vid en konventionell produktion på grund av den lägre genomsnittliga skörde- eller avkastningsnivån. Klimatteffekterna av en ekologisk produktion påverkas även av att grüngödsling och stallgödsel används som kompletterande gödsel vid den ekologiska produktionen. Vid tillverkning och användning på åkrar orsakar nästan alla fabrikat av återvunnen gödsel mindre utsläpp än vad motsvarande mineralgödsel orsakar. Utsläppen av användning av återvunnen gödsel på åkrar är mindre, eftersom dikväveoxidutsläppen (N₂O) av organisk gödsel på åkrar är mindre än N₂O-utsläppen av mineralgödsel.

Användningen av kemiska växtskyddsmedel är inte tillåten vid en ekologisk produktion och användningen av veterinärmedicinska läkemedel är mer begränsad än vid en konventionell produktion. Därför är den lilla kemikaliebelastningen i miljön en klar styrka i den ekologiska produktionen. När det gäller vattenbelastning är fördelen med den ekologiska produktionen att den lokala kvävebelastningen i vattendragen är lägre än vid den konventionella produktionen. Allt nyare forskningsrön visar en sammanhängande trend att den ekologiska produktionen är förmånligare än den konventionella produktionen för den biologiska mångfalden på åkrar. Metoderna för att beta ekologiskt uppfödda nötkreatur har

inte enbart positiva effekter på djurens välbefinnande, utan även på mångfalden i jordbruksmiljöer. Ekologisk produktion är också ekonomiskt mer lönsam än sedvanlig produktion, eftersom produktionsinsatserna är förmånligare i ekologisk produktion, producentpriserna är högre, liksom också ersättningarna.

4 Ekologiska mål för 2030

1. Efterfrågan på ekologiska produkter ökar – marknadsandelen för ekologiska produkter till fem procent 2030

Konsumtionsefterfrågan och exporten av ekologiska produkter samt den ekologiska produktionen ska ökas på ett balanserat sätt. Under de senaste åren har efterfrågan ökat med nästan 10 procent per år och förväntas öka på samma sätt i framtiden. De ekologiska produkterna står dock för bara 2,6 procent av försäljningsvärdet i detaljhandeln.

2. Öka användningen av ekologiska livsmedel i storkök

I Finlands nationella upphandlingsstrategi är målet för användning av ekologiska livsmedel i offentliga kök 25 procent 2030, vilket också är målet i ekoprogrammet. Enligt den nuvarande bedömningen är andelen för ekologiska produkter i offentliga kök cirka 15 procent.

3. Bearbetningsgraden för ekologiska livsmedel stiger

Ökningen i efterfrågan på ekologiska produkter är direkt beroende av en höjning av bearbetningsgraden för livsmedel och av utsläppande av nya produkter på marknaden. Storköken behöver fler ekologiska livsmedel som är lämpliga för köken och vars förpackningsstorlek och egenskaper är lämpliga för användning av livsmedlen.

4. Finland till ett betydande exportland inom ekologiska produkter

Produkter som är lämpliga för respektive marknader bör tas fram för exportsyften och bearbetningsgraden för ekologiska produkter bör höjas. Växtprodukter, som havre och kumin, har särskild exportpotential. Stora möjligheter finns också med animalieprodukter.

5. Öka produktionen

Produktionen bör tillgodose den ökade efterfrågan så att ett tillräckligt antal ekologiska produkter tillverkas för marknaden. Målet i EU:s strategi Från jord till bord inom ramen för den gröna given är att öka den areal som används för ekologiskt jordbruk i EU till 25 procent före 2030. Ökningen ska syfta till en balans i växtodlingen och husdjursproduktionen så att de växtföljder och det näringsbehov som produktionen kräver kan säkerställas på de ekologiska gårdarna. Dessutom bör ekologiska odlingsmetoder tas fram för att produktionen ska öka. Målet är att gårdar som redan har ekologiska odlingar eller som går över till en ekologisk odling på åkrarna också ska gå över till en ekologisk produktion av husdjur. Skördenivåerna ska höjas, insatser ska göras för artförädlingen och -testningen och det certifierade ekologiska utsädes andel ska utökas. Det är väsentligt att utöka produktionen i ekologiska växthus för att besvara de behov som följer av den utökade efterfrågan

6. Utökande av arealen för ekouppsamlingsproduktion

Efterfrågan på finländska naturprodukter är stor och ökad efterfrågan är möjlig i synnerhet på exportmarknaden. Marknadsföringen och export av naturprodukter är i praktiken möjlig först då ett ekocertifikat beviljats för produkten. Den inhemska industrin som förädlar ekologiska produkter är en betydande användare av inhemska ekologiska produkter och för den är inhemska ekologiska bär, men i tilltagande mängder också ekologiska naturprodukter, viktiga råämnen..

7. Införa det ekologiska vattenbruket

Målet för strategin Från jord till bord är att öka det ekologiska vattenbruket. I Finland idkas i praktiken ännu ingen ekologisk fiskodling. Det finns dock efterfrågan på ekologisk fisk. Flaskhalsarna för odling av ekologisk fisk ska utredas.

8. Öka den ekologiska kompetensen och kunskapen

I början av året lanserades ett kompetensnätverk, AgriHub, som för samman rådgivningen, forskningen och utbildningen inom området. Syftet med nätverket är att främja lantbruksföretagens konkurrenskraft och förnyelseförmåga. Lantbruksföretagens och hela kedjans ekologiska kompetens ska utvecklas genom AgriHub. I början av 2021 offentliggjordes Luomuinstituuttis forskningsstrategi 2021–2024. Strategin ligger till grund för den ekologiska forskningen under de närmaste åren. Där måste också digitaliseringens möjligheter beaktas.

9. Lagstiftning och utveckling av kontrollerna

EU:s nya bestämmelser om ekologisk produktion och de motsvarande nationella bestämmelserna träder i kraft i början av 2023. Livsmedelsverket bereder nya anvisningar om ekoövervakning. Ekoövervakningen bör utvecklas bland annat genom att elektroniska inspektionsverktyg tas fram. När ekoövervakningen effektiviseras ökar konsumenternas förtroende och dessutom minskar livsmedelsbedrägerierna.

5 Ekologisk produktion i Finland och grannländerna

Sedan 2013, dvs. när det tidigare ekoprogrammet inleddes, har den ekologiskt odlade åkerarealen ökat med 115 799. Under 2013 var andelen ekologiska gårdar 7,4 procent, medan den under 2020 var 11,5 procent. År 2013 var den genomsnittliga storleken på ekologiska gårdar 49 hektar. År 2020 var den 62 hektar.

Tabell 1. Utvecklingen av den ekologiska produktionen enligt NTM-central (Källa tillsynsstatistik, Livsmedelsverket)

	Lantgårdar %		Åkerareal %		Gårdsstorlek ha	
	2013	2020	2013	2020	2013	2020
Nyland	9,3	14,1	10,0	11,2	53,0	70,0
Egentliga Finland	5,4	10,2	6,0	11,0	55,0	66,9
Satakunta	4,2	6,7	5,0	8,6	46,7	64,5
Tavastland	4,3	8,2	4,1	9,1	43,2	63,1
Birkaland	10,0	14,8	11,5	17,1	44,1	53,4
Sydöstra Finland	6,0	11,0	8,5	16,1	55,0	72,8
Södra Savolax	9,0	12,8	12,7	17,8	36,7	46,1
Norra Savolax	8,5	12,6	9,4	13,6	40,5	51,4
Norra Karelen	13,5	26,4	19,8	27,9	53,5	63,0
Mellersta Finland	5,5	8,2	6,9	11,5	39,1	53,5
Södra Österbotten	5,6	9,4	7,9	12,7	54,7	66,9
Österbotten	7,6	11,0	9,2	13,5	45,5	57,3
Norra Österbotten	8,3	13,0	11,1	17,3	62,0	80,9
Kajanaland	13,7	17,4	23,8	22,1	58,9	53,8
Lappland	3,2	3,9	7,6	8,2	64,4	79,2
Åland	27,9	37,5	19,0	23,0	25,9	27,3

Tabell 2. Andelen ekologisk produktion i Finland och närområdena 2018 (Källa FiBL)

	% av jordbruksarealen	% av nötkreaturen	% av svinen	% av fjäderfäna	% av fåren
Finland	13	7,9	0,4	4,9	24,6
Estland	21,9	16,9	-	1,7	42,8
Sverige	19,9	22,1	2,5	16,8	21,1
Danmark	9,8	13,7	4,0*	23,9	7,3
Tyskland	9,1	15,8	0,9	7,5	12,1

Tabell 3. Handel med ekologiska produkter i Finland och närområdena 2018 (Källa FiBL)

	% av detaljhandeln	värdet av detaljhandeln, mn €	export, mn€	import- örer st.	export- örer st.
Finland	2,4	336	28	63	20
Estland	2,7	42	27	33	16
Sverige	9,6	2 301	117	89	10
Danmark	11,5	1 807	390	78	80
Tyskland	5,3	10 910	-	1 723	1 208

6 Åtgärder för att utveckla den ekologiska produktionen fram till 2030

1. Konsumtionen ökar – marknadsandelen för ekologiska produkter till fem procent 2030

De senaste åren har efterfrågan på ekologiska produkter inom detaljhandeln ökat med närmare 10 procent, och utvecklingen verkar fortsätta i samma riktning. År 2020 var värdet av detaljhandeln med ekologiska produkter 409 miljoner euro och jämfört med året innan var ökningen 9,7 procent. Trots den avsevärda ökningen var andelen sålda ekologiska produkter inom detaljhandeln endast 2,6 procent av försäljningsvärdet. I Danmark, som går i täten inom ekologisk produktion i Europa, är de ekologiska produkternas marknadsandel cirka 9 procent. Variationerna mellan olika produktkategorier är dock stora. I de bästa produktkategorierna var försäljningsandelarna följande: barnmat 24 procent, ägg 21 procent, vegetabiliska oljor 18 procent, flingor och gryn 14 procent samt mjöl 9,5 procent. De mest sålda ekologiska produkterna var bananer, ägg, mjölk, kaffe och malet kött. Totalt en tredjedel av försäljningen kommer från frukt och grönsaker samt mjölk och flytande mjölkprodukter. Anledningen till den låga andelen för ekologiska produkter är det låga antalet ekologiska produkter i produktgrupperna köttprodukter och bageriprodukter, där volymerna är stora.

Handeln har varit loket för tillväxten för den ekologiska produktionen i många EU-länder och handelns egna ekomärken har fört med sig ett förmånligare alternativ i fråga om pris för konsumenterna och bidragit till att påskynda uppgången i försäljningen av ekologiska produkter. Trots att största delen av den ekologiska maten köps i detaljhandeln är korta utbudskedjor viktiga för utbudet av ekologiska produkter. Lantbutiker, matringar, Reko-ringar och genomförande av andelsjordbruk är särskilt viktiga för aktiva användare av ekologiska produkter.

Kommunikationen har varit framgångsrik när det gäller att lyfta fram ekologiska aspekter. Den bör dock fortfarande förbättras, eftersom konsumenterna ofta förväxlar ekologisk mat med närproducerad mat eller vild mat. Enligt Luomun kuluttajabarometri (Konsumentbarometern för ekologiska produkter, Pro Luomu 2019) är det nationella ekomärket, det så kallade solmärket, mest känt och 60 procent av medborgarna känner igen märket. Det nationella nyckelpigemarket känns också igen av 40 procent av medborgarna. Europalövet har blivit mer känt och känns igen av ungefär hälften av finländarna.

Inom turism och mattjänster kan både finländska och utländska turister erbjudas ekologiska produkter. Turister kan introduceras i ekologiska produkter genom resmål på

ekologiska lantgårdar, rutter på ekologiska lantgårdar, tillhandahållande av ekologiska livsmedel på inkvarteringsställen och restauranger, ekouppsamlingsområden och programtjänster som har samband med ekologisk mat.

Eftersom ekologiska produkter är dyrare än sedvanliga produkter, är det viktigare att stärka konsumenternas förtroende för nyttorna av ekologiska produkter. I synnerhet ska de ekologiska produkternas hållbarhetsnyttor lyftas fram. Likaså är det viktigt att bekämpa livsmedelsbedrägerier och vidareutveckla övervakningen och spårbarheten.

För att få en ännu mer täckande bild av den ekologiska konsumtionen, borde det vara möjligt att följa den också i andra kanaler än i detaljhandeln och få information om konsumtionen av inhemska ekologiska produkter, såväl i värden som i volymer.

Åtgärder för att öka efterfrågan (ansvariga organisationer inom parentes)

- Konsumentmedvetenheten ska öka genom kommunikation och kampanjer (organisationer som främjar ekologiska aspekter, företag, bearbetningsföretag och handel),
- I regionala och riksomfattande projekt delas information om ekomärken och ekologisk produktion (projektaktörer),
- Kunskaperna om marknadsföring och varumärkesprofilering av ekologiska produkter ska ökas utifrån exempel i andra länder (Pro Luomu, företag).
- Utnyttjande av EU:s medel för säljfrämjande åtgärder (JSM, Livsmedelsverket, branschaktörer),
- Hållbarhetsvinsterna på användning av ekologiska produkter ska klargöras (Luomuinstituutti, aktörer inom ekobranschen),
- Utveckling av ekoturismtjänster (ECEAT Finland rf, andra aktörer inom branschen).

2. Främja användning av ekologiska livsmedel i storkök

I den nationella upphandlingsstrategin, som offentliggjordes hösten 2020, är målet för användning av ekologiska produkter 25 procent av den faktiska livsmedelsupphandlingen (kg) för offentliga storkök före år 2030. Det är också målet för ekoprogrammet.

År 2019 var användningen av ekologiska produkter i offentliga storkök Finland uppskattningsvis cirka 15 procent av råvarorna (kg), och användningen ökar varje år. På grund av de höga priserna på ekologiska produkter är det svårt att öka andelen ekologiska produkter i offentliga storkök. Å andra sidan är det enligt beräkningar inte nödvändigtvis dyrare att öka användningen av ekologiska produkter, om ökningen blir en del av planeringen

av matsedlar. Utmaningen är den dåliga tillgången till ekologiska finska produkter, och många mattjänster väljer hellre finska produkter än ekologiska utländska produkter. Det första steget i ökningen av ekologiska produkter är att kommuner och andra offentliga sammanslutningar beslutar att öka användningen av ekologiska produkter. Åtagandet att använda ekologiska produkter bidrar även till att vidareutveckla den finska ekologiska produktionen.

Storköken är i regel inte nöjda med den nuvarande bearbetningsgraden, produktutbudet och förpackningsstorlekarna för ekologiska produkter. Tillgången är inte alltid garanterad. Storköken vill inte nödvändigtvis ingå flera avtal med olika leverantörer, utan helst ett enda leveransavtal. Producenterna känner inte till grossistledet, och samarbetet mellan dem är litet. Bearbetningsgraden för ekologiska produkter bör höjas och tillgången till livsmedel i grossistledet förbättras.

Dessutom ska resurser reserveras i syfte att förbättra den ekologiska kompetensen hos offentliga beslutsfattare, upphandlingsenheter och storkök. Kompetensen att köpa ekologiska produkter ska utvecklas och bland annat marknadsdialog, testning och produktutveckling samt anordnande av temaveckor utnyttjas. Dessutom omfattar upphandlingslagen mindre använda upphandlingsförfaranden, såsom dynamiska inköpssystem och innovationspartnerskap. Framöver är det viktigt att använda dem vid köp av ekologisk mat.

Kommuner kan profilera sig som ekologiskt hållbara kommuner som prioriterar ekologisk mat i offentliga måltidstjänster. Användningen av ekologiska produkter i offentliga storkök ska främjas genom att köken uppmuntras att göra upp kommunala ekopositiva matstrategier så att ekologisk produktion lättare kan godtas som ett upphandlingskriterium.

I offentliga och privata storkök bör ekologiska produkter vara ett alternativ att räkna med. När det gäller skolmjölkstöd och skolfruktsstöd är det viktigt att fortsätta som tidigare, dvs. betala högre stöd för ekologiska produkter och öka andelen ekologiska produkter. Om all mjölk i offentliga kök var ekologisk, skulle andelen ekologiska produkter öka till närmare 20 procent av alla råvaror i köken. År 2023 väntas kommissionen lägga fram ett förslag till reform av programmen för utdelning i skolor inom EU. Målet för förslaget är att öka andelen ekologiska produkter. Ansökningsförfarandena för skolprogrammet bör uppmuntra till att ansöka om stöd.

Åtgärder för att öka andelen ekologiska produkter i storkök

- Lyfta fram den ekologiska produktionens mervärde och ekologiska fördelar. Lyfta fram fördelarna med en ekologisk produktion i fråga om djurs välbefinnande och i syfte att minska miljö- och climateffekterna. (Luomuinstituutti, organisationer som främjar ekologiska aspekter),

- Ekologiska produkter och recept som är lämpliga för storkök. Ett tillräckligt utbud på marknaden av ekologiska produkter i lämplig förpackningsform för stora kök. (Mattjänster, producenter, livsmedelsföretag, projektaktörer),
- Utöka dialogen mellan parterna i hela kedjan i syfte att utveckla den finländska primärproduktionen av ekologiska produkter och de ekologiska produkterna så att det tillgodoser mattjänsternas behov. Öka grossisternas och livsmedelstillverkarnas förståelse av den offentliga sektorns upphandlingscykler och upphandlingsavtal. (hela matkedjan),
- Förbättra utbudet av ekologiska produkter i grossistledet och öka informationen om utbudet. Uppmuntra tillverkare och grossister att ge information och marknadsföra ekologiska produkter på bättre sätt och att göra små och medelstora företags ekologiska produkter mer tillgängliga i grossistledet. (Grossistledet, livsmedelsföretag),
- Öka andelen ekologiska produkter i programmet för utdelning i skolor genom att förenkla utdelningssystemet, öka produktutbudet och se över stödets storlek (JSM, Livsmedelsverket),
- Utredda på vilket sätt programmet Stegvis mot eko ska kunna utvecklas till ett certifierat system för storkök (storkök, läroanstalter, organisationer som främjar ekologiska aspekter),
- Utveckla samarbetet med kommunerna och upphandlingskompetensen så att ekologiska aspekter blir beaktade i mat-, kommun- och upphandlingsstrategier (kommuner, upphandlingsorganisationer, organisationer som främjar ekologiska aspekter),
- Regionala och kommunala mål för användning av ekologiska produkter och en ökad användning av ekologiska lokala produkter i storkök (kommuner, samkommuner, landskapsförbund, organisationer som främjar ekologiska aspekter).

3. Öka utbudet och bearbetningen av ekologiska livsmedel

En otillräcklig bearbetning av ekologiska produkter har identifierats som ett område som ska utvecklas i fråga om ekologiska produkter. En stor produktionssektor garanterar inte att ekologiska produkter når konsumenterna. Försäljningen av ekologiska produkter ökar i takt med att produktutbudet förbättras, på samma gång ökar andelen ekologiska produkter i storköken. Små bearbetningsföretag tar en risk om de startar bearbetningsverksamhet, eftersom ekologiska produkter ännu inte har etablerat sig i till exempel storkök. Stora livsmedelsföretag väntar inte länge nog på att storköken ska hitta nya produkter och marknadsföra inte produkterna i tillräcklig utsträckning. Mattjänsternas långvariga upphandlingsavtal gör det inte möjligt att snabbt inkludera nya produkter i utbudet.

Bearbetningsgraden bör höjas både på den inhemska marknaden och vid exporten. Såväl stora företag som små och medelstora företag bör satsa på produktutveckling och testning. Produktutvecklingen ska utökas framför allt när det gäller produkter som är avsedda för storkök, eftersom storköken har andra krav än vad hushållen har. Samarbete ska föras med upphandlingsorganisationerna och mattjänsterna. Dessutom ska förpackningarna utformas efter målgrupp och vara miljövänliga.

För bearbetningen av ekologiska livsmedel behövs också forsknings- och utvecklingsåtgärder. Konsumentundersökning och undersökning av livsmedelsprocesseringen till stöd för företagets behov och förankring av kunskapen är viktiga åtgärder för att utveckla ekobranschen.

Åtgärder för att höja bearbetningsgraden

- Öka kontraktproduktionen (Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR, företag, producentorganisationer, livsmedelsindustri),
- Underlätta kontakten mellan livsmedelsföretag, upphandlingsorganisationer och mattjänster i marknadsdialogen, upphandlingen och produktutvecklingen (livsmedelsindustri, upphandlingsorganisationer, producentorganisationer, mattjänster),
- Beakta bearbetningen av ekologiska livsmedel vid rådgivning och utbildning (rådgivningsorganisationer, projektaktörer),
- Forskningen kring bearbetningen av ekologiska livsmedel fördjupas (Luomuinstituutti, universitet, livsmedelsindustri),
- Landskapsstrategierna beaktar de ekologiska aspekterna livsmedelsbearbetningen (kommuner, landskapsförbund, organisationer som främjar ekologiska aspekter).

4. Finland till ett betydande exportland inom ekologiska produkter

Eftersom den ekologiska marknaden i Finland fortfarande är relativt liten, kan produktion och bearbetning av ekologiska produkter för export föra med sig nya tillväxtpotentialer för sektorn. Ökad export kräver insatser och samarbete mellan aktörer som bedriver verksamhet med ekologiska produkter. I Finland är livsmedelsföretagen små och deras resurser begränsade. Höjande av bearbetningsvärdet för exportprodukter är den tydligaste vägen för höjning av exportvärdet. Såväl stora företag som små och medelstora företag bör satsa på innovation, produktutveckling och testning.

Finland har en god konkurrenskraft och tillväxtpotentialerna i exporten är goda. Miljöpositivitet kommer sannolikt att öka efterfrågan på ekologiska produkter i världen. På världsmarknaden ses skillnaden mellan ekologiska produkter och det övriga utbudet som större än i Finland. För exporten ska produkter som lämpar sig för respektive marknad utvecklas. En kontinuerlig höjning av bearbetningsgraden ska eftersträvas, liksom också försäljning av produkter som i allt högre grad är färdiga konsument- och storköksprodukter.

Enligt Pro Luomus exportutredning som offentliggjordes i april 2021 uppgick värdet på exporten av ekologiska produkter till cirka 50 miljoner euro under 2020, medan värdet under 2018 var cirka 25–30 miljoner euro. På två år hade värdet nästan fördubblats. Största delen av exporten bestod av export av halvfabrikat. Råvarorna och varumärkesprodukterna stod för drygt 15 procent var. Målet är att senast 2030 värdet av exporten är 100 miljoner euro.

De huvudsakliga produktkategorier som exporterats är mjölprodukter, bröd, bearbetade mjölkprodukter, naturprodukter och godis. Mjölprodukterna utgör nästan en tredjedel av Finlands export av mjöl och mjölprodukter. Ekouppsamlingsprodukter har särskild exportpotential. Tyskland har varit det viktigaste exportlandet. Andra viktiga länder har varit Sverige och andra nordiska länder samt länder i Centraleuropa och Sydeuropa.

Exportörer av ekologiska produkter är övertygade om att exporten av ekologiska produkter ökar, såvida de finska produkternas konkurrenskraft på marknaden bevaras.

Åtgärder för att öka värdet av exporten till 100 miljoner euro

- Öka bearbetningsvärdet för ekologiska produkter i exporten och utöka exportsamarbetet mellan livsmedelsföretag (hela matkedjan),
- Insatser på utveckling av åtgärder för främjande av export (Livsmedelsverket, JSM, livsmedelsföretag, Business Finland/Food from Finland-programmet, Pro Luomu ry, Arktiset Aromit – Arktiska Aromer ry),
- Ett ännu intensivare samarbete med områdets aktörer, aktivt deltagande av Pro Luomu ry och andra aktörer också i utvecklingen exportfunktioner,
- Systematiskt deltagande tillsammans med olika aktörer (i synnerhet Food from Finland-programmet och Pro Luomu ry) i de viktigaste internationella evenemangen inom den ekologiska sektorn, såsom den årliga BioFach-mässan i Tyskland i februari, identifiering av andra viktiga evenemang,
- evenemang och åtgärder för att främja export vilka är avsedda uteslutande för ekologiska produkter och företag inom sektorn, gemensam evenemangsplanering och resursallokering (Food from Finland och Pro Luomu),
- Bildande av företagsgrupper för att möjliggöra import: klusterverksamhet och utveckling och finansiering av nya ekosystem (livsmedelsföretag),

- Fördjupande av export- och försäljningskompetensen (Business Finland/Food from Finland och Pro luomu),
- Utredning av möjligheterna till kostnadseffektiv certifiering enligt de internationella standarderna för ekologiska produkter, till exempel BioSwiss (Livsmedelsverket).

5. Öka den ekologiska produktionen

Den ekologiska produktionen har utvecklats på olika sätt i olika regioner i Finland. Översikter över utvecklingen av den ekologiska produktionen har tagits fram i många landskap, och utvecklingsplaner för den egna regionen har gjorts upp i några regioner. Trots att det finns intresse för ekologisk produktion överallt, har ekologiska aspekter ännu inte i någon större utsträckning inkluderats i strategierna för regional utveckling.

Det krävs åtgärder för att öka ekobranschen med 11 procentenheter (till 25 procent) fram till 2030 utöver den nuvarande ökningen på 14 procent. En förutsättning för ett mångsidigt urval av ekologiska livsmedel är att produktionen ska öka i olika produktionsinriktningar, växt- och husdjursprodukter. För att mängden ekologiska produkter ska öka är det viktigt att öka tillgången till säljbara produkter.

Cirka 60 procent av den ekologiskt odlade åkerarealen utgörs nu av vall. Den stora valla-realen är typisk för ekologisk produktion, eftersom vall behövs som grüngödsel och detta minskar användningen och tillverkningen av kvävehaltiga gödselmedel. Vall är också en viktig del av utfodringen av ekologiskt uppfödda nötkreatur och får. Odlingen av flerårig vall gör att jordbearbetningen minskar och en mindre mängd kol tillförs atmosfären. Detta är särskilt viktigt på torvmarker. Vallarna spelar en viktig roll i åtgärderna för att förhindra näringsbelastning i vattendrag och erosion på åkrar vintertid. Det är dock nödvändigt att utveckla växelbruket i syfte att öka den ekologiska produktionen. Det finns problem med produktionsfaktorerna, även inom grönsaks- och växthusproduktionen och i fråga om tillgången till ekologiskt utsäde.

För att mängderna ekologiska produkter ska kunna öka krävs det att jordbrukarnas kompetens ska förbättras och att valet av växtarter är planmässigt och sker med hänsyn till marknaden. Framför allt husdjursprodukter och produktionen av ekologisk havre och protein har potential. Hektarskördarna ska förbättras genom att utveckla odlingsmetoderna, men det finns också behov av utvecklingsarbete som gäller produktion av ekologiska frön, bearbetning och testning av ekologiska växter, ekoduglig återvunnen gödsel och växtskyddslösningar.

I villkoren kommer fokus att ligga på utbildningens betydelse och produktionen av ekologiska råvaror. Ett krav på avsalugrödor på 30 procent ställs för alla åkrar som har genomgått övergångsperioden för ekologisk produktion. Efter övergångsperioden ska produktionsdjuren födas upp med iakttagande av villkoren för ekologisk produktion. Syftet med detta är i princip att göra det möjligt att öka mängden ekologiskt producerade råvaror i en situation där ett krav på bärgning av skörd inte kan ställas som ett villkor för ersättning för ekologiska produkter.

På grund av högre produktionskostnader betalas ersättningar för ekologisk produktion även under de närmaste åren för ekologisk växtodling och förhöjd för ekologisk odling av frilandsgroänsaker. För produktionsdjur betalas ersättningar för ekologisk produktion per djurenhet. Högre stöd borde beviljas för produktionen av ekologisk honung på grund av de högre produktionskostnaderna.

Vägledning av den ekologiska växthusproduktionen enligt den förordning om ekologisk produktion som träder i kraft från och med början av år 2022 möjliggör växthusproduktion året runt. Det mål som ska ställas ska vara att den växthusareal som används för ekologisk produktion ska fördubblas från det nuvarande fram till år 2030.

Syftet med EU:s nya förordning om ekologisk produktion är att endast ekologiskt utsäde ska användas vid den ekologiska produktionen. Av det utsäde som används på finländska gårdar är 60–70 procent ekologiskt producerat. Om ekologiskt utsäde inte finns att tillgå, får jordbrukare med dispens använda konventionellt producerat obetat utsäde innan den nya förordningen om ekologisk produktion träder i kraft. Målet är att hälften av det utsäde som används av ekologiska gårdar ska vara certifierat ekologiskt utsäde eller åtminstone ekologiskt utsäde som producerats på gården år 2030.

Inom marknadsföring och insatsanskaffningar bör samarbetet mellan jordbrukare utökas. Med hjälp av producentorganisationer eller andra sammanslutningar kan ekologiska råvaror enklare lanseras på marknaden. Det är svårt för en enskild producent att sälja sina egna produkter till en grossist eller en stor mattjänst.

Tabell 4. Förbindelseareal för ekologisk produktion och antalet förbindelser 2015–2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Totalareal och antal ekoförbindelser					
Förbindelseareal för ekoförbindelser totalt, hektar	208 867	223 515	245 353	282 704	278 489
Totalantalet ekoförbindelser	3 857	4 030	4 244	4 648	4 606
Antalet olika ekoförbindelsetyper					
Förbindelse om ekologisk produktion, st.	3 045	3 163	3 326	3 691	3 615
Förbindelse endast om ekologisk produktion av frilandsgroänsaker*, st.	9	10	9	9	7
Förbindelse om ekologisk husdjursproduktion, st.	803	857	909	948	983

* Förbindelser som omfattar en del av gården. Ersättning för frilandsgroänsaker betalas även för areal som används vid odling av frilandsgroänsaker inom ramen för andra förbindelser.

För åtgärder för ekologisk produktion betalades omkring 60 miljoner euro för stödåret 2020. Under den kommande programperioden beräknas ersättningen för ekologisk produktion uppgå till 397 miljoner euro, dvs. cirka 70–78 miljoner euro per år.

Ekologisk biodling är en viktig del av den ekologiska produktionen och den kan bidra till att förbättra marknadsandelen för den inhemska honungsproduktionen. Då författningarna om ekologisk produktion ändras, försvåras pollinationstjänsterna avsevärt. Produktionskostnaderna är högre än i den sedvanliga produktionen, bland annat på grund av det höga priset på ekologiskt socker som används i utfodringen på vintern och den ekologiska vaxmellanväggen och kraven på träramarna.

Tabell 5. Ekologiska biodlare och -samhälle 2020 (Källa: Finland Biodlares Förbundet FBF)

	alla	ekologiska	den ekologiska andelen %
biodlare	3 100	75	2,4
bisamhällen	70 000	6 190	8,8

Åtgärder för att öka produktionsvolymen:

- Ersättningar som betalas för ekologisk produktion till jordbrukare ska uppmuntra dessa att producera ekologiska råvaror för marknaden i enlighet med strategin för den gemensamma jordbrukspolitiken (JSM),
- Den finansiering av ersättningarna för ekologisk produktion som är förenlig med målet ska bli en del av strategin för den gemensamma jordbrukspolitiken (JSM),
- Odlingsmetoderna ska utvecklas och jordbrukarnas kompetens och samarbete utökas genom forskning, utbildning och rådgivning (rådgivningsorganisationer, producentorganisationer, Luomuinstituutti),
- Kartlägga flaskhalsarna i fråga om frilandsgrönsaker och växthusodling, framför allt växtunderlag i växthus och växtskydds-/näringsfrågor på friland (Naturresursinstitutet),
- Fördubbla produktionen av ekologiskt utsäde och ekologiska plantor. Inrätta ekosortförsök. (Livsmedelsverket, Naturresursinstitutet),
- Ta fram återvunnen gödsel som är lämplig för ekologisk produktion (branschaktörer),
- Öka medvetenheten om EU:s nya bestämmelser om ekologisk produktion (Livsmedelsverket, JSM, NTM-centraler),
- Uppmuntra till att grunda producentorganisationer (JSM, Livsmedelsverket),
- Utveckla samarbetet mellan gårdar, bland annat producentorganisationer (JSM, organisationer som främjar ekologiska aspekter, rådgivningsorganisationer),
- Motivera jordbrukare att använda ekologiskt utsäde (rådgivning, producentorganisationer och organisationer som främjar ekologiska aspekter),
- Uppmuntra genom rådgivning och forskning till att utöka den ekologiska biodiversiteten, särskilt i regioner som naturligt är lämpliga för ekologisk biodiversitet (JSM, Naturresursinstitutet, FBF, rådgivning, producentorganisationer, organisationer som främjar ekologiska aspekter),
- Höjning av det bospecifika stöd som betalas till ekologiska biodlare (JSM).

6. Utökande av ekouppsamlingsarealen

Enligt en extern utvärdering av det tidigare ekoprogrammet har programmet lagt litet fokus på ekouppsamlingen. Ekologiska bär, svampar och örter samt ekologisk sav har en stor outnyttjad potential, även inom exporten. Ekouppsamling kan vara en del av Finlands varumärke. För tillfället pågår beredning av en färdplan som syftar till att utöka ekouppsamlingsarealen.

Efterfrågan på finländska naturprodukter är stor och en ökad efterfrågan är möjlig i synnerhet på exportmarknaden. Marknadsföring och export av ekologiska produkter är i praktiken möjlig först då ett ekocertifikat beviljats för produkten. Den inhemska industrin som förädlar ekologiska produkter är en betydande användare av inhemska ekologiska produkter och för den är inhemska ekologiska bär, men i tilltagande mängder också ekologiska naturprodukter, viktiga råämnen. Utöver detta är storköken en bra marknadsföringskanal för ekouppsamlingsprodukter och i köken finns det efterfrågan på uttryckligen finländska ekouppsamlingsprodukter.

Ekouppsamlingsprodukter samlas i områden som anslutits till ekoövervakningen, vilka kallas för ekouppsamlingsområden. Ekouppsamlingsverksamheten och dess övervakning regleras av EU:s förordning om ekologiska produkter och Livsmedelsverket ansvarar för anvisningarna om uppsamlingsverksamheten. I ekoövervakningen utgörs de grundläggande kraven av identifiering av produktens ursprung och säkerställandet av spårbarheten. EU:s förordning om ekologisk produktion 834/2007 och den nya förordningen om ekologisk produktion 2018/848 som träder i kraft från och med början av 2022 förutsätter att ett uppsamlingsområde för ekouppsamlingsprodukter i förväg konstaterats uppfylla villkoren. Enligt Livsmedelsverkets statistik har ekouppsamlingsområden konstaterats och certifierats år 2019 i en omfattning på sammanlagt cirka 4,5 miljoner hektar. År 2020 var den motsvarande arealen 5,5 miljoner hektar. Under året ökade uppsamlingsarealen glädjande nog med 22 procent.

Alla Finlands skogar lämpar sig dock inte som ekouppsamlingsområden. Skogar gödslas och stubbehandlas (urea) med medel som inte är tillåtna i ekologisk produktion. Därtill är skogsägandet i synnerhet i de sydligaste delarna av Finland fragmenterat och bildande av stora uppsamlingsområden är besvärligt och delvis omöjligt. Jord- och skogsbruksministeriet har i samarbete med Finlands skogscentral berett en möjlighet i tjänsten MinSkog.fi för skogsägare att anmäla sin vilja att certifiera sina skogar som ekologiska områden via e-tjänsten. Tjänsten lanserades 2019. Tjänsten bör dock vidareutvecklas och skogsägarnas medvetenhet om certifiering av ekouppsamlingsområden ökas. Samarbetet mellan naturproduktföretag och skogsägare bör utvecklas. Användningen av ekouppsamlingsprodukter ökar allteftersom utbudet av ekologiska livsmedel ökar.

Statistiken Marsi innehåller information om mängden saluförda bär och svamp samt inköspriserna, men det saknas nästan helt andra uppgifter om bearbetade produkter och försäljning. Statistikföringen av ekoupsamlingen ska utvecklas.

Tabell 6. Andelen ekologiska bär av mängderna saluförda bär 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
blåbär	18,1	59,3	22,8	57,8	11,6
lingon	6,9	13	5,6	4,7	8,0
hjordron	66,3	38,1	58,6	57,7	-

Åtgärder för att utöka ekouppsamlingsområdena:

- En kartläggning av möjligheterna och de mest kostnadseffektiva metoderna för att samla in de skogsdata som behövs vid en ekologisk certifiering och som bygger på skogsdatastandarden (branschaktörer),
- Skogsägarnas medvetenhet om ekologisk produktion och de möjligheter som en ekologisk produktion medför bör ökas genom kommunikation och marknadsföring (projektet Lume – luomua metsäluomusta),
- Intensifiera och utveckla samarbetet mellan markägare, myndigheter och aktörer som uppsamlar och bearbetar naturprodukter (branschaktörer, Livsmedelsverket),
- Med stöd av den nya förordningen om ekologisk produktion skapa anvisningar om uppsamling av naturprodukter (Livsmedelsverket, branschaktörer),
- Utveckling av certifieringen. Kartlägga möjligheter till gruppcertifiering i syfte att skapa ekouppsamlingshelheter (Livsmedelsverket),
- Förnyande av tjänsten MinSkog.fi för att underlätta anmälningen till ekoövervakningen och utnyttjande av skogsuppgifter i högre grad i samband med anmälningen till ekoövervakningen (JSM, skogscentralerna, Livsmedelsverket, NTM-centralerna),
- Utveckling av statistikföringen av ekouppsamlingen (Naturresursinstitutet, Livsmedelsverket, aktörerna).

7. Införa det ekologiska vattenbruket

EU-kommissionen har ställt ett mål om avsevärd utökning av ekologiskt vattenbruk fram till år 2030. Flera hinder har observerats vad gäller utvecklingen av ekologiskt vattenbruk i Finland. EU-lagstiftningen möjliggör inte ekologisk produktion i anläggningar för odling i cirkulerande vatten, yngel som behövs för ekologisk produktion är inte nationellt tillgängliga och materialimporten är förknippad med fisksjukdomsrisker. Därtill begränsar den nationella miljöregleringen för fiskodling näringsinnehållet i de tillgängliga fodren och den specifika belastning som uppkommer av dessa (näringsbelastning/producerad

fiskילו), och den möjliggör följaktligen inte användning av de nuvarande ekologiska fodren. Jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet har framställt att miljötillstånden för fiskodling ändras till utsläppsbaserade tillstånd. Detta skulle skapa ett incitament för införande av miljöinnovationer och skulle möjliggöra övergång till bl.a. ekologisk odling. Åtminstone alg har en betydande potential i mat- och foderanvändning. Det finns också inhemska studier kring användning av alg som foder. Försäljningen av ekologisk fisk i Finland är väldigt liten på grund av det snäva utbudet, men utbudet håller tydligt på att öka. Utöver hemmarknaden finns det skäl att granska exportpotentialen för ekologiska vattenbruksprodukter.

Åtgärder för att införa det ekologiska vattenbruket:

- Kartläggning av möjligheterna för att inleda naturligt vattenbruk och skapande av förutsättningar för produktion (JSM, MM, Naturresursinstitutet, aktörer inom området),
- Forskare bör uppmuntras att ansöka om forsknings- och innovationsmedel inom ramen för EU:s Horisont (Naturresursinstitutet, Luomuinstituutti).

8. Utveckla forskningen och kompetensen och öka rådgivningen och kunskapen om ekologisk produktion

Kunskapsutveckling utgår från utbildning. Därför bör grundläggande kunskaper om ekologisk produktion inkluderas i läroplanerna för yrkesutbildning, yrkeshögskoleutbildning och högre högskoleutbildning. Utbildningen av nya anställda som arbetar inom livsmedelsbearbetningen bör omfatta en introduktion till de särskilda kraven på ekologiska produkter. Samarbetet inom utveckling av undervisningen ska utökas mellan jordbruksförvaltningen och utbildningsförvaltningen.

En konventionell rådgivning är inte tillräcklig för behoven hos aktörer som bedriver verksamhet med ekologiska produkter, eftersom aktörerna i egenskap av föregångare är tvungna att ta fram ekologiska metoder. De som producerar ekologiska produkter föredrar mentorverksamhet och rådgivning för små grupper. Åkerrensevenemang, demonstrationer och annat kamratlärande är populära sätt att sprida ny kunskap. Tillgången till mångsidiga rådgivningstjänster i hela landet bör garanteras och omfatta livsmedelsbearbetare och ekologiska naturprodukter.

I början av år 2021 lanserades ett kompetensnätverk för lantbruksföretagare, AgriHubi, som för samman rådgivningen, forskningen och utbildningen inom området. Syftet med nätverket är att främja lantbruksföretagens konkurrenskraft och förnyelseförmåga. Det

kan utnyttjas i omsättningen i praktiken av information som främjar framgångsfärdigheterna för lantbruksföretagen. Nätverket kan också öka samarbetet mellan jordbruks- och utbildningsförvaltningen. Verksamheten skall beaktas digitaliseringens möjligheter.

Ekologisk forskning behövs för att stöda utvecklingen av ekobranschen och för att öka konsumenternas medvetenhet om kraven på och metoderna inom ekologisk produktion till stöd för upplysta konsumtionsbeslut. Luomuinstituuttis forskningsstrategi för åren 2021–2024, forskningsinformation och lösningar till stöd för den finländska ekobranschen, publiceras i början av år 2021. Framtidens ekologiska produktion är ett tema som övergräper olika forskningsområden. Andra forskningsområden är ekologisk primärproduktion, miljöpåverkan av ekologisk produktion, ekologiska livsmedel och ekologisk kost samt ekologisk produktion i samhället och på marknaden. Syftet med forskningen är tvärvetenskaplighet. Uppföljande undersökningar om effekterna av den gemensamma jordbrukspolitiken bör också omfatta undersökningar om miljö- och klimateffekterna av den ekologiska produktionen. Luomuinstituutti uppmuntrar jordbrukare och företag att delta i forskningsprojekt så att den ekologiska produktionen ska få en större roll i livsmedelssystemet och resultaten ska vara tillgängliga för företag. Samarbetet med ekorådgivningen är viktigt för att forskningsdata ska kunna utnyttjas i stor utsträckning.

Åtgärder för att utveckla forskningen och kompetensen och för att öka rådgivningen och kunskapen om ekologisk produktion:

- Grundläggande uppgifter om ekologisk produktion i undervisningsplanerna för andra stadiets yrkesundervisning och högskolorna (läroanstalter och högskolor),
- Öka samarbetet mellan jordbruksförvaltningen och utbildningsförvaltningen (AgriHubi, JSM, UKM, läroanstalter),
- Snabbt göra resultat av undersökningar om ekologisk produktion tillgängliga för gårdar och företag (Naturresursinstitutet, Luomuinstituutti),
- Snabbt genom pilotprojekt och försök göra forskningsresultat tillgängliga i praktiken (Naturresursinstitutet, rådgivningsorganisationer, läroanstalter),
- Öka de utbildningskrav som har samband med ersättning för ekologisk produktion (JSM),
- Säkerställa kvaliteten på ekorådgivningen inom produktions- och företagsrådgivningen (rådgivningsorganisationer),
- Utvidga rådgivningstjänsterna till att omfatta livsmedelsbearbetning och ekouppsamling (rådgivningsorganisationer),
- Öka rådgivningen om produktutveckling och kompetensen i små företag som tillhandahåller ekologiska produkter (rådgivningsorganisationer),
- Dela god praxis och exempel, producenthistorier, framgångar (hela matkedjan),

- Utnyttja EU:s forsknings- och innovationsgränser och EIP-Agri-medel (Luomuinstituutti, universitet, projektaktörer).

9. Lagstiftning och utveckling av kontrollerna

EU:s lagstiftning om ekologisk produktion har omarbetats. EU:s förordningar om produktionsregler och kontroller börjar tillämpas från den 1 januari 2022. Det har gjorts ändringar i produktionsreglerna bland annat i fråga om växthus- och husdjursproduktion. Bestämmelserna om kontroller och certifiering innehåller också helt nya element, till exempel gruppcertifiering för små aktörer, kontroller av aktörer med en låg riskprofil och certifieringskrav på vissa typer av detaljhandlare. Lagen om tillsyn över ekologisk produktion (294/2015) kommer att ändras så att den motsvarar kraven i den nya EU-förordningen. Regeringens proposition om ändring av lagen överlämnas hösten 2021.

Utifrån EU:s nya förordning om ekologisk produktion förser Livsmedelsverket aktörerna med nya villkor för ekologisk produktion. I villkoren fastställs tillsynsförfaranden och minimikrav på ekologisk produktion. Företrädare för primärproduktionen, de näringsgrenar som bearbetar livsmedel och myndigheterna i kontrollkedjan ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av anvisningar. Syftet är att förbättra läsbarheten och minska flertydigheten vid iakttagandet av villkoren.

Ekoövervakningen ska utvecklas så att den ligger i linje med både bestämmelserna om ekologisk produktion och EU:s kontrollförordning. Dessa möjliggör några nya metoder för organisering av övervakningen eller för arbetsfördelning. Samtidigt utvecklas användningen av elektroniska kommunikationsverktyg i anslutning till tillsynsuppgifter inom förvaltningsområdet och kundernas möjligheter att uträtta ärenden med myndigheter via elektroniska appar ska om möjligt ökas. Livsmedelsverket fortsätter att ha nära kontakt med NTM-centralerna och utbildar ekoinspektörer för att harmonisera genomförandet av villkoren för ekoövervakning. Livsmedelsverket reviderar företag och ekoinspektörer.

Ekologisk produktion är ett attraktivt objekt för bedräglig verksamhet på grund av varumärket och den varierande tillgången på råvaror. En obefogad märkning av produkter som ekologiska produkter är en växande form av livsmedelsbedrägerier. Konsumenternas förtroende för ekologisk produktion ligger till grund för utveckling av ekobranschen. Därför är det viktigt att hitta välfungerande metoder för att förebygga bedrägerier i branschen. EU:s lagstiftning om ekologisk produktion ålägger medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder och att föreskriva sanktioner för att förhindra bedräglig användning av ekomärken. Samarbetet mellan myndigheterna står i centrum för bedrägeribekämpningen. I samarbetet är det viktigt att utnyttja olika materialunderlag, dela information och identifiera bedräglig verksamhet.

Verifiering av aktörernas överensstämmelse med kraven och spårbarhet av produkter spelar en viktig roll i utvecklingen av den ekologiska produktionen. Behandling av uppgifter blir en allt viktigare del av en tillförlitlig ekologisk produktion. Därför är det viktigt att insamling, sammanställning och överföring av information sker effektivt i produktionskedjan. En effektiv behandling av uppgifter, till exempel genom program som samlar in data, mobilappar som använder positionering och möjligheter som förstärkt verklighet erbjuder, kan möjliggöra verktyg för att bland annat minska aktörernas arbetsbörda, bättre koncentrera övervakningen baserat på risker och stödja utvecklingen av fjärrövervakningen.

Åtgärder:

- Utveckla övervakningen i anslutning till organiseringen av övervakningen och kvalitetssäkringen (JSM, Livsmedelsverket),
- Gruppcertifiering (JSM, Livsmedelsverket),
- Ta fram elektroniska metoder och öka användningen av dem vid övervakningen (Livsmedelsverket, NTM-centralerna, auktoriserade inspektörer),
- Vid utarbetande av ekovillkor (Livsmedelsverkets anvisning) ska myndigheterna samarbeta med näringsidkare (Livsmedelsverket, NTM-centralerna),
- Genomföra ett program för förebyggande av bedräglig verksamhet inom ekologiska produkter (JSM, Livsmedelsverket),
- Kartlägga de behov som finns i behandlingen av uppgifter i ekobranschen. Styra utvecklings- och innovationsmedel så att behandlingen av uppgifter från jord till bord kan effektiviseras vid den ekologiska produktionen (JSM).

10. Ett detaljerat åtgärdsprogram, indikatorer och uppföljning

Ekoprogrammet genomförs inom ramen för besluten om ramarna för statsfinanserna och statsbudgeten genom att de resurser som är tillgängliga enligt besluten och statsbudgeten fördelas.

Under andra halvåret 2021 ska ett detaljerat åtgärdsprogram och kostnadsberäkningar för att uppnå målen göras upp i samarbete med aktörer i ekobranschen. Åtgärdsprogrammet ska omfatta mer detaljerade åtgärder och indikatorer för de närmaste åren. Samtidigt fastställs delmål för 2027. Jord- och skogsbruksministeriet koordinerar genomförandet av åtgärdsprogrammet.

Uppnåendet av målen följs regelbundet upp utifrån de indikatorer som har fastställts. Vartannat år ordnas ett arbetsseminarium där förvaltningen och aktörer i ekobranschen går igenom hur de olika målen har uppnåtts. Vid behov ändras åtgärderna så att de bättre kan bidra till att målen uppnås.

Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021

- 1 Saimaannorppa ja kalastus -työryhmän raportti
- 2 Metsätalouden kannustejärjestelmä 2021 -luvulla työryhmän muistio
- 3 Maaseutupolitiikan neuvoston arviointi 2016–2020
- 4 Maa- ja metsätalousministeriön kirjanpitoyksikön tilinpäätös vuodelta 2020
- 5 Utvärdering av Landsbygdspolitiska rådet 2016–2020
- 7 Kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelma
- 8 Lähiruokaa – totta kai! Lähiruokaohjelma ja lähiruokasektorin kehittämisen tavoitteet vuoteen 2025
- 9 Naturligtvis närmat! Närmatsprogrammet och målen för utveckling av närmatssektorn till 2025
- 10 Local food – but of course! The Local Food Programme and local food sector development objectives for 2025
- 11 Trygga vattentjänster av hög kvalitet för alla
- 12 Luomu 2.0 – Suomen kansallinen luomuohjelma vuoteen 2030

Jord- och skogsbruksministeriet

Regeringsgatan 3 A , Helsingfors
PB 30, 00023 Statsrådet

mmm.fi

ISBN: 978-952-366-390-9 PDF

ISSN: 1797-397X PDF